



Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Dispvatio VII. De Injuriis in Fama & Honore, ac Necessaria Restitutione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

respectivè incommodo in bono, altioris ordinis. Secus Doctores censent, quando adultera non est honesta conditionis aut famae; cuius proinde infamia conferetur non causare ei notabile incommodum. Idem Varii censent, si revelatione (quae secreta esset, & maneret) faciendâ marito, aut proli spuria putaretur omnino impediendum malum, absque periculis aliorum maiorum. Sed idem notant esse rarissimum, ut pericula hæc absint: & quamvis ipsa abessent, ut saltem sit spes orta damni avertendi; eò quod filius juxta Doctores passim non teneatur credere matri (quæ ut antea in libidine, sic nunc in odio potest excedere) eam juranti, et in articulo mortis, ipsum esse spurium; prout nec Judex ejus assertioni, aliis apertis probationibus ex absentia aut infirmitate mariti desumptis desitutæ, deferret arg. L. 6. ff. De his qui sui vel alieni juris sunt. Alleganti quoque suam turpitudinem non debetur fides, ut habet vulgatum Jurisperitorum actioma; quando scilicet id cede-

ret in præjudicium tertii. Et quamvis filius in corde crediturus speraretur, non propterea constaret ipsam cesurum hereditate, ac non potius litibus seu controversiis turbaturum familiam.

Pro sine adverte, quod si proles adultera exponatur (quod quidem gravissimè & meritò jura vetant, atque iudices puniunt; esto juxta Bassanum V. Adveritium n. 9. referentem Casetanum, Quarrum, Telem, Lessium, Bodacina & alios, incommoda gravissima & alias inevitabilia in foro conscientie id licitum faciant, adhibitâ cautelâ pro vita & salute prolis) teneri parentes, si divites sint, restituere hospitali expensas alimentacionis. Ad quod primo loco tenetur pater (cujus tamen defectus implendus per matrem) veluti ad quem de jure spectat alimentatio prolis, demptis alimentis factis, quando hæc mater commodè præstare potest, prout in casu non potest. Ita Doctores citati, & alii communiter, ut citat & sequitur Bassanum supra.

96. Exponere prolem an vel quando liceat.

Exponentes ad quid teneantur ipsi hospitali.

DISPUTATIO SEPTIMA.

De Injuriis in Fama & Honore, ac Necessaria Restitutione.

QUESTIO I.

De Iudicio Temerario.

fa lædi potest. Primò per actum merè internum, qui consistit in iudicio temerario, quo existimatio alterius læditur in nobis ipsis, Secundò per actum externum, scilicet per detractionem; quæ læditur in aliis. De priori modo hæc questione nobis agendum.

judicium sine per temerarium detractionem.

Judicium porò temerarium censetur, quo absque sufficienti fundamento aliquod malum, seu boni defectum, de proximo judicamus. Quod quidem si firmum & omnino deliberatum sit, est peccatum mortale ex genere suo, quando scilicet est circa grave malum proximi, spectando præsentem ordinem bonorum, famæ nimirum; idque ex doctrina omnium Theologorum.

3. Iudicium temerarium quid.

Est ex genere mortale peccatum.

Quæ colligitur communiter ex Scriptura vetante hujusmodi iudicium privatum condemnatorium, Matth. 7. Nolite judicare, ut non judicemini. Simile quid reperitur Luca 6. Et ad Rom. 2. & 14. reprehenditur judicans proximum suum. Quod etiam fit Jacobi 4. Tu autem quis es, qui iudicas proximum? Ibidemque præmissum fuerat: Qui detrahit fratri, scilicet verbis, aut qui iudicat, temerariè scilicet, fratrem suum, detrahit legi & iudicat legem, ista scilicet prohibentem. Lex verò prohibens iudicium temerarium videtur (ut rectè etiam advertit Lugo d. 14. s. 2. n. 11.) esse illa decalogi: Non loqueris contra proximum tuum falsum.

4. Probatur ex Scriptura.

Quo decalogi præcepto inhibetur.

An spurium teneatur credere matri ejus defictum affirmanti.

1. Quid fama, quæve ejus radii.



NOTANDUM famam bonam esse opinionem multorum de alicujus excellentia. Quæ præcipuè oritur ex sapientia & virtute, seu sanctitate, ac functionibus inde procedentibus. Secundariò autem ex ingenio, eloquentia, nobilitate, robore, opibus &c. quæ homines æstimant, ac de iis famam seu opinionem aliorum quaerunt. Quæ opinio dum exit in opus externum, præsertim per verba, dicitur laus; sicuti contraria dicitur vituperium. Honor autem est testimonium excellentiæ alterius; qui proinde supponit bonam existimationem, quam honorans de honorato habet; alioquin enim esset illusio. Non prærequirit tamen existimationem multorum de excellentia honorati, sicut requirit fama; sed potest vel ab unius bona opinione procedere. Estque etiam internè magis in ipso honorante, quam in honorato, cujus excellentiæ, ac existimationis de eadem, ab altero testimonium datur.

Quid laus & honor.

Sui honor supponat famam.

2. Fama læditur, sive per internum

Prius itaque videndum, quomodo lædatur fama, seu bona existimatio honorati præsupposita. Et quidem dupliciter ipse Herincx Sum. Theol. Pars III.

sum testimonium. Nam ibi praesertim prohibetur falsum testimonium publicum, dein privatum; accessit etiam ad eum quoque iudicium temerarium, quo in corde falsum veluti loquimur de proximo, dum crimen, de quo non satis constat, ei impingimus, tamquam si de eo constaret.

Unde sumitur ratio naturalis communis doctrinae: nam id agere aperte repugnat rationi, immo iustitiae: cum proximus habeat jus, ne absque sufficientibus indicibus sinistram de eo estimationem formemus; quod proinde jus contrafaciendo violatur, non sine gravi culpa, ubi est gravis temeritas, gravisque materia.

Potest nihilominus fieri, ut peccatum non sit grave. Nam juxta *Wiggers Tr. 6. c. 1. dub. 3.* & alios communiter, quam diu homo non advertit se male iudicare aut sentire de proximo, non est peccatum formale; cum autem id coeperit advertere, saltem semiplene, est peccatum veniale: ante plenam vero advertentiam numquam est mortale; ut patet ex regulis communibus traditis in Tractatu de peccatis in communi. Ex quo plurimi, praesertim timorati, frequenter excusantur a gravi culpa in simili materia, dum praesertim abest malevolentia in corde erga proximum.

Secundo, excusat levitas materiae pariformiter, ut in casu detractionis, quando nempe versatur iudicium circa rem levis momenti, vel quam proximus leviter curat.

Tertio, nullum est peccatum, si firmitas iudicii sit proportionata exigentiae motivorum: tunc enim non est temerarium, sed prudens iudicium, adeoque non malum. Quo modo recte iudicamus mala, quae coram videmus fieri, nec ullam excusationis umbram habent; ut recte *August. Proposit. 79. in Epist. ad Rom.* Si vero firmitas iudicii sit quidem et cessiva, tamen excessus non sit notabilis, non est quoque juxta Doctores passim culpa gravis regulariter loquendo, uti nec gravis injuria. Unde frequenter seu ordinarie opinio formidolosa de malo, proximi non est graviter mala, etsi indicia non sint plene, sed saltem aliquotumque, vel ferè sufficientia. Immo plerumque Doctores per iudicium temerarium intelligunt, quo quis ex levibus conjecturis firmiter assentitur rei tamquam certae moraliter scilicet. Unde *Wiggers sup. num. 24.* pro dignoscendo, an iudicium subsuerit, assignat ex *Caetano* regulam, quod censetur iudicium quando assentiens rogatus responderet, se habere illud pro re humanitas certa, seu indubitata moraliter, quantumvis non ita semper, ut sitet nullam falsitatem omnino posse subesse) Suspicio vero, si responderet, se ita quidem putare, sed posse falli.

Nihilominus non possum probare generaliter, quod quidam assentunt, in opinio-

nibus formidolosis non esse culpam gravem, perinde quasi assent ex genere suo leves. Videtur enim omnino, quod interdum gravis fiat injuria proximo, si opinio circa malum grave veretur, nec modica sit temeritas: v. g. si de Episcopo aut persona gravi ex frivola conjectura, quis habeat huiusmodi opinionem temerariam, quod sit haereticus, sodomita &c.

Immo idem dicendum censo cum gravissimis Doctoribus de dubitatione, vel gravi suspitione, quae proprie loquendo est quaedam inclinatio in assensum, adeoque assensus vel inchoatus, quatenus probabiliter iudicatur subesse aliquid opinandi fundamentum, ut explicat *Lugo d. 14. sc. 2. n. 28.* temeraria, quando nempe ex nullis aut levissimis indicibus quis non ex humano errore, sed malevole & pertinaciter suspicaretur aut dubium putaret grave scelus de viro gravi & honori nominis. Quavis plurimi Doctores simpliciter asserunt in suspitionibus esse tantum culpam leviem. Quod quidem ordinarie & regulariter de iis verum esse non dissentunt etiam alii Doctores, signanter *Wiggers sup. citans Caetanum, Soto, Navarrum, Turrianum.* Exigitque idem *Wiggers* ad culpam gravem in suspitione, per quam videtur ipse, uti alii plures intelligere, seu sub ipsa comprehendere opinionem seu assensum formidolosum, etiam proprie loquendo haec duo distinguantur) perinciam, & plenissimam advertentiam, tum ipsius suspitionis, tum tantae temeritatis ejusdem; addens id esse conformius doctrinae *Augustini Tract. 90. in Joann.* ubi de huiusmodi indicibus & suspitionibus agit, & inter alia dicit: *Quid tam humanum, quam non posse inspicere cor humanum, & ideo non ejus latebras perscrutari, sed plerumque animi, quam quod ibi agitur suspicari? quamquam & in his rebus tenebris humanarum, hoc est, cogitationis, alienarum, et si suspiciones intelligere (Aliqui legunt, vitare) non possumus, quia homines sumus, iudicia tamen, id est, definitas firmasque sententias, continere debemus, nec ante tempus quidquam iudicare. Et quando ergo non erratur in rebus, ut recte sit improbatio virtutum, virtutumque probatio, profecto si erratur in hominibus, venialis est humana tentatio.*

Restitutionem externam, defectu illationis exterioris damni, non exigit iudicium temerarium; sed solum ut proximus quantum ad estimationem in animo nostro reponatur loco pristino, non obstantibus levibus, fundamentis, formati sinistri iudicii aut opinionis.

Petes, an vel quomodo dubia sint in meliorem partem interpretanda? Resp. Dubia circa res non esse interpretanda in meliorem partem: cum in iis non sit periculum injuriae, laboreturque rationabiliter, ut ad notitiam veritatis perveniat. Dubia

Accedit ratio.

Defectu advertentiae est nullum aut leve peccatum.

Unde plures frequenter excusantur.

Excusat etiam a gravi culpa levitas materiae.

Si absit temeritas, nulla est culpa.

Si non sit notabilis, est culpa levis.

Prout frequenter reperitur in opinione formidolosa.

7. An semper.

8. Quid sit sensum de meris suspitionibus.

9. An vel quomodo debeatur iudicium temerarium.

10. An vel quomodo dubia sint interpretanda in meliorem partem.

Constitut. 4. Ea est, confirmans etiam alias poenas impositas à Pio V. Constit. 147. Romani Pontificis.

16. *Detractio fit directè quatuor modis.*

Porrò committi potest detractio directè quatuor modis; scilicet imponendo crimen falsum, amplificando crimen verum, manifestando crimen occultum, & sinitrè interpretando alterius factum, juxta vulgatum verbum:

Imponens, Augens, Manifestans, In mala vertens.

Indirectè totidem.

Totidem quoque modis committi potest indirectè, scilicet negando rectè facta vel dotes alterius, extenuando, tacendo eo tempore, quo alii nostram taciturnitatem interpretabuntur esse tacitam vituperationem, ac denique frigide vel simulate laudando, quando id censetur esse quoddam vituperium juxta illud *Phavorini* apud *A. Gellium* l. 19. *notitium atticarum* c. 3. *Pejus est frigide laudare, quam aperte reprehendere.* Hi quatuor modi exprimentur hoc versu:

Qui negat, Aut minuit, Retinet, Laudatq, remissè.

17. *Generaliter & injustè fit impositio falsi, aut evulgatio occulti criminis.*

Generatius verò detrahendi modi sunt duo, scilicet imponendo crimen falsum (quod manifestissimè repugnat justitiæ) & manifestando occultum, quod absque ratione facere, similiter juxta communem & satis certam Doctorum sententiam non solum est contra charitatem, sed etiam contra justitiam: quamdiu enim crimen est occultum, retinet proximus jus ad famam. Unde sic infamatus tutà conscientia potest diffamantem in judicio cogere ad satisfactionem si crimen probare non possit, ut patet ex praxi.

Nec refert, quod quilibet sit dominus suæ scientiæ: non potest enim quis uti re suâ cum alieno detrimento; v. g. non potest incendere suum stramen, si inde secururum prævideat incendium domus vicini.

18. *Ad correctionem proximi qui possit acriori peccatum illius.*

Non est autem detractio, quando quis servato ordine correctionis fraternæ proximi peccatum detegit, ut ipse emendetur, quia non est injusta læsio famæ: cum pro bonis superioris ordinis licitè exponantur bona inferiora, ut pecunia pro vita, & fama pro salute. Quin potius talis exercet opus fraternæ charitatis præscriptum à Salvatore nostro.

19. *Detractio est ex genere suo mortale peccatum.*

Dico II. Detractio est ex genere suo peccatum mortale. Probatur ex Apostolo ad *Rom.* I. ubi inter eos, qui morte digni sunt, recenset *sussurrones & detractores.* Qui & aliis locis graviter reprobantur. Ratio est: quia contrariatur virtuti justitiæ, & quidem in materia graviori, quam furtum. Fama enim, quæ per detractioem tollitur, est bonum longè majus, quam pecunia aliave bona temporalia. Nam juxta Sapientem *Proverb. 22. Melius est nomen bonum, quam divitiae multa.* Intelligitur autem conclusio, non tantum quando quis per expref-

Quamvis ex mera lo-

sam intemptioem vult alterius famam lædere, sed etiam quando implicite id intendit, faciens id unde ista læsio per se sequitur; uti dum ex quadam loquacitate refert peccata vel vitia alterius: in moralibus enim voluntas expressa & interpretativa non distinguunt species peccatorum, quando versantur in eadem materia. Poterit tamen hujusmodi detractio subinde esse venialis, non solum ex parvitate materiæ, sicut detractio prioris modi, sed etiam ex in-deliberatione seu inadvertentiâ, quæ ita non habet locum, quando læsio famæ expresse intenditur.

Quare signanter in conclusione dixi, detractioem esse peccatum mortale ex genere suo, eò quod levitas materiæ in peccatis injustitiæ, & generaliter indeliberatio excuset à mortali. Ceterum materia gravis hæc rectè statui videtur omnis & solus defectus graviter probrosum respectu personæ lætæ.

Unde ad materiæ levitatem censentur pertinere in primis veniales defectus proximi, quos proinde narrare non est mortale; nisi essent tot aut tales, qui personam de qua referuntur notabiliter dehonestarent. Sic enim si de viro gravi aut Religioso diceret quis eum esse mendacem, seu crebro mentiri, graviter ejus famam læderet. Deinde huc pertinent quædam peccata mortalia, quæ, spectatâ conditione personæ, non censentur notabiliter ejus famam lædere: ut si quis de milite narret, quod fuerit fornicatus, ebrius &c. de Nobili, quod commiserit duellum, de adolescente mundano, quod sit deditus amoribus. Idem est de iis, quæ alius non curat occultari, aut de quibus se solet jactare. Immo fieri posset, ut divulgando, quod præfectus v. g. cohortis duellum reculaverit (quod quidem satis fecit) graviter quis peccet, quatenus inde sequeretur militum inobedientia & contemptus.

Tertio, ad materiæ parvitate referuntur peccata sub quibusdam generalibus nominibus relata; ut si quis dicat aliquem esse superbum, avarum &c. Hæc enim nomina ordinariè accipiuntur, ut solum denotent naturalem inclinationem, vel veniales defectus; non autem ut importent peccatum mortale in talibus materiis esse commissum. Ubi autem id locum non habet aliter dicendum est: unde non sine mortali diceretur de viro, qui habetur probus, quod sit fornicarius &c.

Quarto, pertinent eò defectus naturales, sive corporis, sive animi; ita ut eorum revelatio non sit ordinariè peccatum mortale, nisi inde aliquod notabile damnum proximo eveniret: ut si quis dicat alterum esse ignarum, parvi judicii, claudum, coecum &c. Ob similia enim, quæ natura negavit aut non dedit, non censetur quis infamis.

Idem

signanter natalium.

Idem per se loquendo, ac resecundum se considerando locum habet in defectu natalium: si quis dicat aliquem esse filium sacerdotis, natum ex adulterio: quia ob id talis persona non est vituperio digna, atque ita in se non diffamatur, dum ipse recte se gerit, ac parentes non imitatur: per accidens tamen, quia similia probra vitia parentum aliquibus in locis communi hominum aestimatione generant probra etiam in filiis, qui idcirco habentur quodammodo infames, & apud omnes contemptibiles, poterit esse mortale simile defectus jam obliteratos vel occultos ibidem manifestare.

24. An liceat revelare crimen suspectam personam.

Petes I. An liceat referre crimen occultum subdicendo personam: & quomodo peccet, qui refert se audivisse hunc vel illum commississe aliquid, quod adhuc occultum est, non tamen asseverando ita esse.

Resp. ad primum Affirm. modò non possit deveniri in notitiam vel suspensionem personæ. Qua in re opus est magna cautela, cum facile ingeratur suspicio, & sequatur notitia personæ. Cavendum etiam præjudicium v.g. Collegii vel Monasterii, ne ipsum nominetur.

25. An liceat sine auctoritate auctoritate auctoritate referre.

Ad secundum respondeo, si talis id faciat intendendo lesionem famæ proximi, peccat mortaliter peccato detractionis: uti & si prævideat, aut facile prævidere possit, ex vi & modo suæ narrationis ejusmodi lesionem secuturam. Si autem referat eam iis, quos verosimiliter existimat ex sua levitate credituros, etiam si modus narrandi non sufficiat ad prudenter generandam fidem, peccabit mortaliter saltem contra charitatem: nam quilibet tenetur impedire ex charitate malum proximi quando commode potest, præsertim si occasione tui eveniret. Communis tamen penè opinio habet, eum non peccaturum contra justitiam, quia non est vera & per se causa damni, sed tantum per accidens & occasio: narratio quippe ejus non erat talis, ut esset idonea fidem facere; sed quòd alii credunt, oritur ex eorum malitia aut levitate. Si denique referat crimen, ita ut ei probabile non sit, ullam inde infamiam secuturam, ut quia alii non sint credituri, non peccat mortaliter: cum inde proximo non obveniat notabile damnum, etiam si forte levis aliqua suspicio in animis audientium suboritura sit. Excipe quando peccatum foret valde grave, v.g. proditio, libido præpostera &c. nam etiam levis suspicio vel dubitatio de simili crimine non reputatur leve malum personæ honestæ.

26. Revelare crimen proximi uni vel alteri an mortale.

Petes II. An sit peccatum mortale revelare uni vel alteri viro bono & prudenti grave peccatum proximi?

Suppono in primis id non esse illicitum, si subdit aliqua justa causa, v.g. si indigeam consilio alterius vel auxilio. Immo

Herincx Sum. Theol. Pars III.

etiam juxta varios Doctores, signanter Petrum Navarra, Marchant, Lessium cap. II. dnb. 12. non erit peccatum saltem grave, si id fiat solatium ab amico accipiendi, aut doloris mitigandi gratia: est enim nimis grave, ut quis cogatur injurias acceptas solatium in silentio concoquere. Quin potius jus habere videtur, ut dolorem sibi injunctum depellat: quod autem hoc fiat (dum aliter non potest) cum aliqua læsione famæ injuriantis, ipse sibi imputare debet, qui dolori causam dedit. Qui etiam satis novit hujusmodi effectum injurias consequi solere, nec curat propterea ab iis abstinere. Cavendum tamen mendax sit, fallaque relatio, neve intentio detrahendi, aut cupiditas occulte sese immisceat, ac (ut Varii adunt) ne nominetur persona delinquens, aliquidve aliud dicatur, quando id ad consilium, auxilium aut solatium non est necessarium.

Excusat ista causa.

E contra satis constat peccatum fore mortale, si absque justa causa narretur defectus etiam uni soli, si inde damnum notabile proximo emergeret in alio genere, v.g. si is cui revelatur idcirco sit repulsurus alterum à publicis officiis aut beneficiis. At eatenus non foret mortale præcisè in genere detractionis.

27. Damnum grave extrinsecum facit id esse mortale.

Solum igitur difficultas est, an qui grave crimen proximi ex levitate aut loquacitate, vel ex amicitia familiari, aut saltem absque justa causa uni vel alteri manifestat, peccet mortaliter, etsi non sit periculum ulterioris divulgationis, & absit omnis alia circumstantia vitians?

28. Immo etiam hoc secluso est mortale detractio.

Resp. omnino videri quòd sic. Ita communius Doctores, contra Caietanum & quosdam alios. Ratio est: quia possidere bonam existimationem in animo viri probi & prudentis, est simpliciter notabile bonum (nullo enim uni bono, quam decem malis probari), adeoque gravem injuriam ei infert ille, qui cum tali bono injustè spoliat. Quod confirmatur: quia juxta omnes temerariè proximum judicans in re gravi peccat mortaliter; ergo etiam crimen occultum uni soli revelans nam per judicium temerarium similiter tantum amittitur existimatio apud unum. Neque levitas seu temeritas judicii foret mortalis, nisi magnam bonum censetur, quod amittit is, qui temere judicatur; ideoque quando est levis res, etiam temere judicans solum leviter peccat. Accedit, quòd consequenter possit auditor detractionis apud se factæ citra periculum gravis culpæ ipsam permittere aut promovere, cogitans se prudentem & taciturnum.

Probat.

Confirmatur.

Nec difficultatem habet, quod quidam dicunt, non auferri famam, utpote constantem opinionem multorum: nam ipsam notabiliter lædit, eamque ex parte notabiliter aufert.

29. Occurritur objectioni.

aufert, scilicet opinionem seu existimationem in aliquo, ex qua & singulis singulorum aliorum opinionibus fama totalis integratur. Præterea in definitione detractionis per famam rectè intelligitur existimatio, præsciendò à multitudinem certè qui apud unum detrahit, saltem venialem detractionem committit; adeoque famam aufert seu lædit. Plura vide apud alios, signanter *Wiggers Tr. 4. c. 1. dub. 4.*

30.
Qui peccet auditor ad detractionem inducens.

Petes III. Qualiter peccet auditor detractionis? Resp. I. qui ita audit, ut interrogando, animando aut simili modo inducat ad detrahendum, æquè, immo magis peccat, quam ipse detractor: quia non tantum peccat affectu detractionis, ut ille, sed etiam peccato scandali, quatenus est alteri causa detrahendi. Et hinc peccat quoque contra justitiam tamquam efficax causa injuriæ, & tenetur ad restitutionem in defectum detractoris, si videlicet ejus inductio vel animatio putetur hic & nunc movisse detractorem, adeoque in damnificationem efficaciter influxisse.

31.
Vel qui de ipsa lætatur.

Resp. II. Qui audiendo detractionem lætatur, etsi non inducat, neque ad continuationem excitet, peccat mortaliter contra charitatem, utpote gaudens de gravi malo proximi. Immo etiam suo modo contra justitiam, quatenus complacet sibi in actu injusti detractoris. Non tenetur tamen ad restitutionem, quia non est causa damni. Non peccaret autem mortaliter, nisi solum delectaretur eloquentiâ seu gratiâ detractoris: aut etiam juxta *Lessium sup. dub. 4.* curiosâ cognitione factorum proximi, modò ipsam detractionem nec probet nec desideret. Quod postremum tamen non probat *Wiggers Tr. 4. c. 1. dub. 15.* ed: quod hæc cognitio sit ipsa famæ diminutio in animo audientis, aut saltem illam necessariò causet, adeoque non satis appareat, quomodo possit quis laudare de auditione quatenus causâ cognitionis, non probando famæ diminutionem connexam, quatenus de proximo nunc concepit malam opinionem.

32.
Vel qui non impedit.

Resp. III. Qui nec inducit, nec lætatur, non impedit tamen, quando absque notabili incommodo potest, peccat mortaliter contra charitatem, quando detraçtio est gravis, & non est alius, per quem videat eam impediendam. Lex enim charitatis obligat, ut quando commode possumus, avertamus notabile damnum proximi, quod ipse invitus patitur.

33.
Quam excusent audientem.

Dixi quando absque notabili incommodo potest: nam si ex magna verecundia vel pusillanimitate non audeat resistere, ordinariè non peccabit mortaliter: quia nemo tenetur ordinariè cum magna sua difficultate damnum proximi impedire. Si tamen infamia foret valde atrox, & communi bono contraria, teneretur verecundiam & pusillanimitatem excutere. Similiter ex-

culabitur, non impediens, quando sibi timet aliquod aliud magnum incommodum, ut verbera, coptumelias, aut quid simile. Idè apparet, si dubitetur seu non constet audienti, an res narrata sit publica, sive an justè vel injustè narretur: cum in dubio non debeat præsumi loquentis iniquitas. Idem quoque est, quando putat, vel auditores non credere detrahenti, vel suam monitionem non profuturam; ut si sit famulus aut inferioris conditionis, aut aliàs nullius auctoritatis: tunc enim non tenetur contradicere, vel reprehendere, vel positivè pro fama alterius defendenda agere, sed sufficit ut quovis modo nolentem se exhibeat, aut ostendat dicta sibi non placere, prout opportunum videbitur. Ad quod juvat hilaris quædam digressio, seu sermonis diversio, aut vultus quasi averfantis exhibitio, juxta illud *Proverb. 25. Ventus aquilo dissipat pluvias, & facies istius linguam detrahentem.* Immo quia experientia docet, aliud agendum detractorem magis excitari ad plura dicenda, eaque confirmanda, censet simpliciter *Marchant Tr. 2. Tr. 11. Tit. 4. g. 6.* auditorem, nisi sit superior vel persona respectivè gravis, ad amplius non teneri. Adde, interdum meliùs consuli proximo, dum permittitur progressus inceptæ detractionis; cujus dein falsitas meliùs ostenditur. Mala detractionis & modos illam vitandi vidè apud *Chrysostrum Homil. 3. ad Populum Antiochenum.*

34.
Defamati etiam restitui possunt: juxta famam.

Pro fine quæstionis notandum, famam communi judicio, etiam post mortem moraliter possideri, adeoque peccati posse revelando occulta crimina defunctorum, etsi inde hereditibus seu amicis nullum damnum obveniat; in quos tamen frequenter etiam redundat hujusmodi infamatio. Eum post mortem maximè celebrantur opera laudabilia, quando non imminet elationis periculum. Quo spectat illud *Ecdli. 7. Mortuo nō prohibeas gratiam*; intelligit sepulturam, suffragia, ac etiam nominis eorum honorificam defensionem. Quare sicut laudis & honorificæ recordationis, sic & obreptationis sunt defuncti capaces, quorū, veluti se defendere non valentium, obreptatores dixerunt Philosophi cum lævis pugnare. Metus quoque infamæ post mortem est multis frægum coercens à peccatis, uti spes famæ stimulus ad virtutes, doctrinam &c. Immo ipsi damnati (in quibus naturalia manent integra) non privantur jure ad famam; etsi quidam contrarium sentiant: ut proinde falsa præsertim crimina iis imponere foret grave peccatum. Hinc patet non esse excusandos Historicos, qui valde infamia mortuorum crimina, sed omnino occulta, scriptis evulgant. Quamquam ob historiæ integritatem, communem utilitatem, publicam cruditionem, & terrorem aliorum plusculum Historicis indulgeant quidam Doctores in prodendis criminibus

Immo & damnati.

Historici qui excusantur.

Qu. III. An vel Quando liceat Imponere sibi Crimen Falsum. 347

minibus defunctorum non dimagno occultis. Ita Soro, & Molina To. 5. disp. 28. & alii.

QUESTIO III.

An, vel Quando Liceat Imponere sibi Crimen Falsum?

35. Infamatio sui non est contra iustitiam. Quando licita sit, vel non.

SUPPONO infamationem sui non esse contra iustitiam, atpote destructionem rei, quæ est sub nostro jure seu dominio. Immo ad confusionem propriam, vel ob aliquam rationabilem causam, v.g. ad evadendos torturæ cruciatus, respondendum iudici legitime interroganti, satisfaciendum pro criminibus, etsi mors sequatur secundum ordinem juris, interdum est licita. Aliàs saltem est temeraria prodigalitas boni, ad eod. vitam honestè ducendam opportuni. Immo grave postea esse peccatum, si fama sit officio e. iustitia rectè administrando necessaria, si infamans inde fiat magis effrenatus ad peccata repetenda, si aliis inde detur scandalum seu occasio sequendi, si inde alii incurrant malam notam vel dedecus, si causâ iactantia de gravi malo id fiat. Aliàs per se loquendo non est grave peccatum, ut nec prodigalitas bonorum fortunæ; ut tenent Doctores passim: etsi Varii agnoscant gravem culpam contra charitatem, ut videre est apud Wiggers Tr. 4. c. 1. dub. 12.

An per se loquendo sit grave peccatum.

36. Ne ad evadendam mortem potest quis sibi falsum crimen imponere.

DICO I. Non potest quis citra peccatum, saltem veniale (ut habet communis & certa doctrina) sibi falsum crimen imponere, ad evadendos quoscumque cruciatus, aut etiam mortem, aliàs intentandam; prout v. g. iudicè, esto per falsos testes, adeoque verè innocens, convictus de hæresi apud Tribunal Inquisitionis, si fateatur delictum & emendationem spondeat, liber evadit; si neget, morte plectitur. Ratio est: quia non sunt facienda mala, ut eveniant bona; malum autem semper est mendacium. Ut proinde innocens et animandus mortem potius per quoddam velut martyrii genus pati, auctore virtutis & spe cumulatifsimi præmii, quam mentiendo Deum offendere.

A quo abstinendo sanctissimo ager.

37. Et si neque graviter peccaret agendo.

Dixi citra peccatum saltem veniale: etsi enim Nonnulli censent oppositum esse peccatum grave, communis tamen Doctorem sententia id negat, quando confessio falsi criminis non cederet in præjudicium grave Religionis, familiæ, communitatis, vel in scandalum; eod. quod mendacium istud censetur tantum officiosum, quatenus mentientem à morte liberat, etsi cum famæ (cujus dominus est, quamque pro conservatione vitæ perire patitur) præjudicio. Quod verò Augustinus 1. de Civit. c. 20. dicit: Falsi testimonis non minus reus est, qui de se ipso falsum facit, quam si adversus pro-

Locus Augustini Explicatur.

ximum hoc faceret; intellige, quia utrumvis agat, est reus falsi testimonii, etsi non æqualis utrobique sit culpa; utpote graviter injurius proximo, non autem sibi ipsi; ut explicat Wiggers sup. Deinde in certis circumstantiis, quando scilicet testimonium est perniciosum propriæ vitæ aut alteri bono necessario, est quoque grave crimen; etsi non in omni casu, quod Augustinus etiam non asserit.

38. Ad evadendam leviam tormenta graviter est illicitum imponere sibi crimen, ob quod est morte multandus.

DICO II. Ad evadenda tormenta, sive levia, sive quantumvis gravia, aut etiam ipsa morte intolerabiliora, non licet absque gravi peccato sibi imponere, seu confiteri falsum crimen, ob quod est morte plectendus. De tormentis levibus res est satis clara: eod. quod teneatur quis mortem non commertus sub gravi culpa vitam suam conservare, neque morti aliàs ei tamquam causâ moraliter imputandæ exponere, non obstante aliquarum pœnalitatum sustinentiâ.

39. Si gravissimum sunt tormenta cruciatus variis excusant à culpa gravi. Fundamentum.

De gravibus torturæ acerbissimæ cruciatibus, res est controversa inter Theologos. Nam Angelus, Silvester, Toletus, Lessus c. 11. dub. 7. n. 41. Bonacina de Restit. in part. d. 2. q. 4. p. 10. n. 6. & alii censent non esse culpam gravem (levis culpa ratione mendacii non potest negari: nisi quod quidam per viam restrictionis mentalis omnem culpam tollere referunt) eod. quod mendacium istud appareat non esse perniciosum, sive respectu vitæ propriæ, cum confessio ista solum tendat directè ad evadendum tormentis, ipso confitente iustis de causis permissivè se habente ad suam mortem: sive respectu iudicii, eod. quod iudex non habeat jus, ut reus cum tantis tormentis ei probeat suam innocentiam; propter quod etiam nemo iudicem sibi per hoc injuriam fieri queritur, sed potius commiseratione movetur re cognitâ. Ut proinde hæc optato videri queat præferenda, non solum quia verior, sed etiam quia saluti miserorum, aliàs frequenter etiam quead animam pereuntium, faventior.

40. Opposita nihilominus sententia asseritur.

Nihilominus concisionem tradit inter alios Covarruvias, Navarrus, Molina, quos citat, & tamquam veriores sententiam sequitur Wiggers sup. dub. 13. Similiter Lugo d. 14. sect. 10. n. 174. etsi oppositum censent probabile; & posse ab eo, qui voluerit, in praxim deduci. Probatur ex eo, quod talis censetur scies cooperari, & injustè causam præbere mortis suæ (etsi iudex inde justè moveatur, excusatus à formali iniustitia per ignorantiam; quæ non potest scienter falsum confitenti, & errorem in iudice causanti) adeoque censetur falso contra se ipsum testimonio quodammodo suicida; sicut conferetur alium occidisse, qui ex simili falso testimonio per iudicem neci adjudicaretur. Contra quem ideo nec tali casu, talive de causa, potest quis falsum testimonium loqui. Non magis autem est do-

Probatur.



minus vitæ propriæ, quàm proximi: quid-
quid sit de fama. Ut proinde in talem etiam
quadrate videatur solemnè dictum *Augu-*
stini 1. de Civit. c. 26. urgentis & neminem
spontaneam mortem sibi inferre debere, velut
fugiendo molestias temporales (prout talis fa-
cit) ne incidat in perpernas. Et 19. de Civit.
c. 6. Si enim secundum istorum (Philosopho-
rum scilicet Gentilium, mortem tibi in-
ferri posse censentium, contra quos supe-
rius egerat) sententiam delegerit ex hac viâ
fugere, quam diutius illa sustinere tormenta,
quod non commisit, commississe dicit.

41.
Confirma-
tur ex S.
Hieronymo.

Ad idem facit *Hieronymus Epist. ad In-*
nocentium de malere septies illâ, ubi refert
duobus falsè accusatis de adulterina co-
pula, quum præ tormentorum vi juvenis
falsè confiteretur crimen, muliere eum
constantiâ superante, miserimi juvenis
ad primum statim ictum amputatum esse
gladio caput, mulieris autem caput etiam
septimo ictu amputari non potuisse. De
isto autem præmittit: *Infelicissimus juvenis*
volens compendio mortis longos cruciatus vi-
tare, dum in suam mentitur sanguinem, ag-
gravavit alienum. Ubi aperte asserit, talem
iniquè & perniciosè mentitum esse in pro-
prium sanguinem; et præterea peccaverit
accusando alienum sanguinem inno-
centem. Subditque verba mulieris, in tor-
mentis Deum istem invocantis, non ideo
se negare velle, ne pereat, sed ideo mentiri nol-
le, ne peccet.

42.
Objeçtio.

Dices, potest quis confiteri crimen ve-
rum, Cui propterea sit occidendus à judi-
ce, absque eo quòd censetur seipsum oc-
cidere, seu morti suæ cooperari, ad quam
potius censetur se permissivè habere: ergo
similiter id censendum est in calu præsen-
ti. Respondet *Molina To. 5. d. 37. n. 18. Neg.*
Conf. eò quòd in calu præsen-
ti confessionem ponatur quasi in esse, quantum
ad justam judicis opinionem, causa demer-
itoria & causativa mortis ob eam infer-
rendæ, at confessio criminis veri solum sit
conditio, sine qua non operatur mortem
causa illius meritoria, scilicet ipsum cri-
men commissum, cujus sufficientia interim
erat quoddam remedium contra causam
mortis positam, sed latentem.

Responsio
prima.

Sed contra facit, quòd etiam in calu cri-
minis veri accusator legitimus censetur
citra culpam causa mortis subsequutæ per
executionem subsequentis sententiæ judi-
cis, ideoque incurrat irregularitatem ob
defectum lenitatis, ut proinde differentia
non videatur ponenda inter consistentem
crimen verum, & consistentem fallum,
quantum ad rationem causæ. Quare aliter.

43.
Responsio
secunda.

Respondetur, utroque calu posse quo-
dammodo consideri reum cooperari suæ ne-
ci, sed uno injustè, altero justè. Neque
enim omnis cooperatio ad necem justè ab
alio auctoritatem habente inferendam est
mala, quin immo hanc licet procurare, pe-

tendo & desiderando rationabili de causa
eam ut inferendam ab alio auctoritate præ-
dito: at cooperari ad mortem reverà injus-
tè inferendam innocenti, nullatenus licitum
est, etsi per accidens excusetur iudex
ratione erroris per ipsum reum scienter
causati. Plura vide apud *Wiggers & Lugo*
locis citatis.

Peres, an falsò crimen proprium con-
fessus teneatur adhuc sub mortali ad revo-
cationem? Responderent Auctores opi-
nionis mox refutæ Neg. si timeatur pruden-
tè renovatio tormentorum, idque non
obstante perjurio fortassis commissio, quod
jam transit & penitentia coram Deo de-
lendum est non retractatione. At inhæ-
rendo jam traditæ doctrinæ, responden-
dum est Affirm. quando videlicet per re-
vocationem posset tolli aut impediri causa
mortis inique posita, quam alioquin cen-
setur voluntariè continuare. Secus, si inu-
tiliter seu absque prædicto effectu id fieret:
tunc enim non est amplius in potestate causa
mortis ejusque operatio. Quamvis juxta
Molina sit consultum, fierique solitum, ut
nihilominus in articulo mortis publicè in-
nocentiam suam metu tormentorum falsà
confessione perditam occidendus testaretur.
Quod etiam posset esse obligatorium
in calu, quo ex falsa confessione sequeba-
tur præjudicium famæ vel aliud damnum
aliorum. Ita *Lugo sup. n. 186.*

44.
An teneatur
jannens falsam
confessionem
revo-

QUESTIO IV.

Quomodo liceat revelare crimen
proximi ad malum proprium
vel tertii evitandum?

Dico I. Ad evadendam mortem aut
gravia tormenta licitè detegitur oc-
cultum alterius crimen extraconfessionali-
ter cognitum calu aut per commissum se-
cretum, dum inde non sequitur, nisi ad-
sumum detrimentum in bono famæ pro-
ximi. Ita *Soto, Navarrus, Molina, Lessius*
& alij passim.

Ad evadendam
mortem licet
pandere cri-
men proxi-
mi, etiam
secretum cog-
nitum, non
obstante con-
fessione
famæ.

Probari solet ex *Lessio c. 11. dub. 8. qui*
non tenetur quis cum tanto suo malo con-
servare occultatione veritatis famam proxi-
mi (idem est à fortiori de bonis fortunæ) uti
nec abstinere à demonstrandis pecuniis al-
terius, quas apud se occultatas habet. Sed
difficultas est, quòd in præsen-
ti calu tantum non servetur, sed positivè tollatur
fama proximi, quæ non nisi detectione
criminis tolli potest.

46.
Vera ratio.

Itaque contra *Lessium* sciendum id qui-
dem, sed ulterius dicendum, quòd fama
licitè tali calu tollatur, adeoque citra de-
tractionem, sicut dum id fit ad impedienda
iniquas alterius machinationes, simili-
busve justis de causis. Cujus ulterior ratio
est, quòd in calu criminis veri & occultati
jus ad

Qu. IV. Quomodo liceat revelare crimen prox. ad malū evit. 349

jus ad famam non sit ita strictum & illimitatum, sed iustis & debitis de causis iuxta dictamen rectæ rationis tolli frequenter possit. Sic autem est similiter in præsentibus. Rationabile enim omnino est, ut tam gravia mala possit quis se avertere tali medio; immo irrationabile esset, id fieri non posse. Alioquin inter pecunias & famam est disparitas, quod illæ seu bona fortuna, secus quam bona famæ, originaliter communia, per divisionem sic facta sint singulorum, ut conditio primaeva quodammodo pro casu extremæ necessitatis reviviscat in ipsis; cum tamen fama alterius invitæ citra injuriam nequeat destrui per falsi criminis impositionem.

47. Secretum non tam arctè obligat.

Limitatio.

Alia limitatio.

43. Idem censendum, et si infamando simile malum imminet.

49. An hæc locum habeant, si notitia criminis sit in scriptis extorata. Sententia affirmans probatur.

Instantia in contrarium.

præsens ablatio per supervenientem necessitatem purgari, quæ facit bona fortunæ communia. Quia immo merito videtur alter de se conqueri, tam quod vi & injuriâ prius secreta ejus scrutatus sit, quam quod nunc illa in ejus perniciem vertat, ut se liberet, sicque novam injuriam addat præcedenti.

Quare oppositum apparet sâdem regulariter æquitati consonum. Ademque tenet Soto, Navarrus, Molina & alii, quorum Nonnulli expressius agunt de solo periculo vitæ alteri imminenti, quasi (ut indicat, Molina, Navarrus, prout citat & sequitur Wiggers c. 1. dub. 14. in fine) dum solum esset periculum in rebus fortunæ, adhuc licita esset detractio, dummodo detegens sit paratus clarificare omne damnus.

Nec displicet regula Cardinalis de Lugo sup. n. 10. & seqq. docentis tunc demum revelationem licere, quasi nimirum injuria non præcessisset, quando retractus es ad talem statum, in quo propter præsentem necessitatem posse eamdem notitiam quovis modo, etiam aliâ injuriosè, v.g. interceptione litterarum &c. comparare. Ad quod utique non sufficit quævis causa concernens, ob quam possem alioquin occultum crimen aperire (ne lata porta aperiat in inquirendis quavis methodo alienis secretis contra publicam quietem) sed quando ipse dominus secreti me vel alium innocentem iniquè vexat, aut ipse teneretur illud manifestare, aut quando id necessarium esset ad bonum reipublicæ. Quibus casibus non putem facile ab aliis Doctoribus negandum id posse fieri.

Dico III. Potest quis manifestare crimen occultum proximi, quatenus hæc manifestatio est necessaria ad impediendum notabile damnus, sive temporale sive spirituale, inde alioquin innocenti impendens, v.g. novi Petrum esse furem, possum monere eos quibus cohabitatur, ut sibi caveant. Deinde possum patefacere homicidam, si innocens est, condemnandus; immo ex charitate crimen manifestare teneor.

Ratio est: quia potest quis se & innocentem servare indemnem per moderatam defensionem, etiam cum detrimento invasoris in vita & membris; ergo multo magis in fama & ad quam suppositâ veritate criminis jus satis limitatum possidet. Deinde quisque habet jus proferendi in lucem, quod in sua cognitione abditum tenet, si ex illius occultatione aliis malum imminet: si enim id possit, ut sua, cur non ut proximi mala avertat, quem sicut se ipsum diligere debet? Unde ipse Salvator Math. 16. & Luca 12. occultam Pharisæorum & perniciolam hypocritarum discipulis manifestavit, quatenus sibi ab eorundem fermento caverent. Similiter Apostolus 2. ad Timoth. 4. scribit: Alexander ararius multa

Sententia negans præferunt.

50. Regula Cardinalis de Lugo notanda.

Ad impediendum malum proximi quilibet licita sit detectio criminis alieni.

51. Instantia in contrarium.

multa mihi mala ostendit; quem & tu devita. Sic & instrui possunt fideles, ut sibi caveant ab uno aut pluribus occultis hæreticis, vel suspectam & perniciosam in fide aut moribus doctrinam tradentibus; uti Christus *Matth. 7.* monet attendendum à falsis Prophetis, qui extrinsecus apparent oves, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Quantitas autem damni, quod timeatur, prudenti judicio æstimanda est, an videlicet hic & nunc sufficiat aperiendo crimini.

52.
Si plus
quam neces-
se revelatur,
contra
charitatem
delinquitur;
immo
& contra
justitiam.

Dixi in conclusione quatenus hac manifestatio est necessaria ad damnum impediendum: alioquin enim constat fore contra charitatem, quæ requirit vitari incommodum proximi, quando convenienter potest. Immo & juxta Doctores communius tunc erit contra justitiam, sicut contra illam peccat occidens invaluorem, si eum stringendo ensem, aut leviter percutiendo satis repellere possit. In dubio, an malum altera viã possit averti, licebit uti modo securiori, & crimen patefacere: quia causa innocentis in dubio est magis favorabilis, seu est plus ei favendum. Idem est in dubio, an sit revelatio profutura: si enim constaret quod non, frustra fieret criminis revelatio.

53.
Objectiones.

Dices, non tenetur invaluus ex justitia fugere, etsi sic possit evadere vim invaluoris, quem proinde moderatè se defendendo occidens vel mutilans non facit contra justitiam: ergo licet aliter possit malum averti, non tamen etiam injustum erit id facere tali viã, scilicet aperiendo crimen. Admittunt Quidam talem, quando criminolosus habet se per modum invaluoris mei aut proximi, rerumve ejus. Alii admittunt & ipsi fore contra justitiam; v. g. si revelo aliis crimen alterius, ut per ipsos emendetur, quem ego ipse emendare possum. Verum Resp. Neg. Conf. quia prior habet jus in tali loco manendi (saltem seu præcipue si concussit justa honoris defensio fugam vetans) neque ob malitiam alterius tenetur ex justitia eum deturere, aut à jure isto recedere. Quare defendere illum & se ibi potest moderatè. In casu autem consequentis potest utrovis modo malum tollere, absque eo, quod cogatur discedere à jure suo sibi antecesserit ad invasionem competentis: quia non videtur magis ab aliquo jure suo discedere, quando se per declinationem fori defendit, quam si per exceptionem contra testes, pendendo eorum crimina occulta, si utrovis modo securè se eximere possit.

54.
Simulatio
innocenti
notionem
licite detegitur.

Corollaria.

DICO IV. Licitum est detegere simulationem ejus, qui falsis virtutibus famam comparavit, quando cedit in aliorum detrimentum, ad illud scilicet impediendum, aliàs nequaquam licet. Prima pars satis constat ex allegatis conclusionibus præcedentibus. Unde si quis verboritate vel astu comparaverit nomen periti advocati vel medici, si mihi certò constet contrarium, pote-

ro id aperire iis, qui alioquin passuri sunt damnum in bonis vel corpore. Similiter possum manifestare pauperes simulatos, qui ex sua simulatione convertunt ad se elemosinas cum detrimento illorum, qui verè pauperes sunt.

Secunda pars probatur: quia eadem videtur ratio de similibus hypocritis, quæ de occultis criminosis. Quod confirmatur: quia etsi fictè virtuosus non habeat jus, ut positivè judicetur esse probus; habet tamen jus, ut non judicetur esse improbus, aut non virtuosus, quam diu hoc exterius non patet, ac nemini nocet. Adeo ut Doctores passim contra *Adrianum* idcirco existimant esse non solum contra charitatem, sed etiam contra justitiam (quæ obligat non detegere, dum abest utilitas ad proprium vel proximorum bonum) detegere talem hypocritam, v. g. mulierculam verè pauperem, quæ simulat pietatem, ut obtineat elemosinas. Vide *Lessium c. 12. dub. 10.* ubi tamen oppositam *Adriani* sententiam probabilem censet.

Petes, an pro lucro consequendo liceat alienum crimen pandere, v. g. si aliquot milleni aurei promittantur? Resp. Neg. Nam ut lucrum etiam longè excedens faciam, non possum alienum auferre, aut damnum alteri inferre: hoc enim maximam in universo perturbationem gigneret, dum quisque spe amplioris lucri aliena raperet. Et sic mercator magis industrius posset ab aliis quælibet rapere ad suæ negotiationis lucrosam exercitium.

QUÆSTIO V.

An Publicitas Criminis excuset à Peccato Detractionis?

NOTA publicum, aliud esse jure tale, aliud factum. Illud dicitur, de quo constat per confessionem aut convictionem Rei, vel per sententiam subsecutam. Quando autem per probationes aut sententiam condemnatoriam solum constat seu declaratur esse de crimine suspectus, tunc hæc ipsa suspicio est jure publica. Publicum factum dicitur, de quo evidenter apud non paucos constat esse factum, sic ut prudentis arbitrio nullà possit tergiversatione celari. Huic accedit publica præsumptio, quando nempe non quidem de facto, sed de vehementibus seu sufficientibus indicis sic constat. Quod factum alii famolum vocant. Tunc autem censetur juxta *Molina Tr. 4. d. 31. n. 4.* res alicubi publica, adeoque fama in communitate amissa, quando ita limites secreti & occulti excedit, ut attentà qualitatè communitatis & hominum conditione moraliter sit prudentis arbitrio ulterius diffundenda. His notatis.

In primis publicitas juris tribuit juxta commu-

55.
Secus si simulatio
nemini noceat.

56.
Probitas
necesse lucrum
non licet
detegere
crimen proximi

57.
Quid publicum
dicitur jure
vel factum,
quod non
est factum

58.
Publicitas

per sententiam ubi vult publicare licet.

communem sententiam facultatem ubique diffundendi notitiam criminis, quando de eo constat per sententiam publicam. Nam hæc facultas & infamia consequens est quasi pars pœnæ, ac delevit bono publico. Ideoque solent judicia publicè agi, sententiæque solemnissimè publicari ac executioni mandari. Quare ipsa etiam possent publicè ubique affigi, ac typis mandata ubivis distrahi, uti per judicem, sic & per alios.

59. Quid si publicum sit per confessionem vel probationem legitimam.

Quæ ratio cum non habeat locum in sola confessione vel probatione criminis, censet *Lugo d. 14. sect. 6. n. 72.* circa has procedendum, uti circa facta, adeoque si censetur de his factis publicè constare, posse propalari, uti alia quæ habent præcise facti publicitatem: qualis plerumque non deest in hujusmodi; cum interrogationes & confessiones fiant sæpe coram omnibus, nec ordinariè possunt moraliter latere, quæ sic jure aguntur. Ideoque *Lessius c. 11. dub. 13.* & alii de his, uti de ceteris, publicis per sententiam aut factis, sine discrimine loquuntur.

60. Quid si anticipetur paululum divulgatio iustis causis.

Quòd si quoque moraliter constet, sententiam condemnatoriam paulò post ferendam, brevis anticipatio divulgationis non censetur graviter mala, uti nec graviter præjudicativa; prout idem *Lugo censet n. 79.* & rursum *n. 90.* referens *Molina, Lessius,* & alios communiter sic sentire, sive instet evulgatio per sententiam, sive per famam, sive alio modo: nisi fortè ex illa anticipatione sequerentur interim gravia damna extrinseca, v. g. in divitiis, officiis &c. quæ proinde forent compensanda ab eo, qui sic anticipat, uti credit idem *Lugo sup.* Atque ita interdum fit de expresso vel præsumpto proximi consensu, ut etiam fallum aliquod crimen de ipso ad lepam tertii deceptionem mox tollendam dicatur citra gravem culpam, dum scilicet abest periculum omne remanere prava opinionis alteriusve mali. Sic etiam nonnulli explicant factum Christi prædicantis certò & proxime instans Petri & Judæ peccatum. Verùm Christus habebat famam alicujus dominium: nec deerat illi causa gravissima, quòd scilicet constaret discipulis ipsius Christi divinitas, præscientia, & spontanea passio.

61. Sententia limitatè publicam non tribuit facultatem ulterius divulgandi.

Dixi notanter per sententiam publicam: quòdque enim condemnatio & punitio non egreditur certos limites, etiam ex voluntate judicis aut penitentis; prout fit in familia, collegio, Religione. Unde crimen v. g. Religiosi etiam condemnati, qui non ejcitur ab Ordine, propalatur extra Religionem; si extra illam non fit alià vià publicum, est contra justitiam; ut notarunt *Molina sup. disp. 33. n. 7.* *Lugo sup. n. 73.* & alii.

62. Publicitas

Secundò publicitas absoluta facti etiam excusat divulgantem alterius crimen pu-

blicum, juxta receptam Doctorum sententiam. Nam taliter criminofus amittit jus ad famam; utpote fundatum aliàs in occultatione, jam cessante. Quin immo videtur ipse suam famam prodegisse, juriq; ad illam cessasse, in talibus circumstantiis crimen perpetrando. Idemque confirmat communis hominum apprehensio, quorum nemo censet se inique agere, referendo facta publica, aut etiam ad alia loca scribendo. Unde in novis publicis imprimuntur, & ubique divulgantur quævis & ubivis facta publica. Idemque faciunt Historici à nemine propterea improbat. Quare sine injuria juxta receptam Doctorum sententiam contra Nonnullos, refertur crimen publicum alicui personæ ibidem id ignorant, etsi fortè numquam postea didicisset, eò quòd v. g. sit ab hominum consortio penitus se nota. Quæ utique habet fas discendi & audiendi quæ sunt publica. Idemque censent de extraneis ad locum adventantibus.

absoluta facti qui excuset.

Notant tamen varii Doctores (estque indubiè saltem saluberrimum consilium) abstinendum esse à relatione criminum alicubi publicorum in locis remotioribus, ad quæ facile non esset notitia perventura defectu commerciorum; quasi id foret saltem contra charitatem, si delinquens ibi sit, & putetur mansurus bonæ famæ (quæ est utique divisibilis) immo (ut Nonnulli addunt) etiam contra justitiam. Quòd tamen plures negant; ob absolutam carentiam juris ad famam. De quo vide *Lugo d. 14. sect. 6.* fusè excusantem hujusmodi narrationes, ubivis fiant.

63. Publicitas secundum quid v. g. in Collegio non excusat.

Aliud est de crimine publico secundum quid & limitatè, v. g. in Monasterio vel Collegio: nam ibi publicum non potest etiam extraneis ad monasterium v. g. accedentibus referri (ut tamen possunt referri extraneis Lovanium v. g. accedentibus, quæ sunt ibi publica) nam communitas ista, veluti quædam persona ficta, retinere censetur notitiam istam tanquam propriè dictam secretam respectu aliorum. Sicut etiam Senatus potest habere quædam inter Senatores publica, respectu aliorum secreta.

64. Quid si infamis bonam vitam oblitaverit.

Quòd si antea infamis, postea bene vivendo famam bonam recuperaverit, censent Doctores plurimi, non posse crimen præteritum revelari, etiam sine injuria: etsi *Lessius* & alii dicant solum repugnare charitati. Ratio assignatur: quòd per hoc non tantum destruat fama vetus, sed & præsens, quam de jure prædet, eaq; velut inutilis reddatur. Secus fortè videri posset, si fama noviter acquisita posse relinqui intacta; vel si crimen necdum esset obliteratum. Alioquin supposita perfectà oblivione, censet omnino *Lugo sup. n. 83.* crimen rursum redire ad pristinum statum occultum; veluti si Deus illius memoriam è cordibus hominum

minum miraculosè abstulisse; quo casu propalans, videretur injustè agere. Excipit tamen crimen publicum per sententiam, etià quoad ipsam personam (scilicet si persona v.g. larvata esset punita publice) eò quòd facultas divulgandi per judicem semel concessa adhuc irrevocata maneat.

65. *An factum injussum ulterius citra injuriam spargatur.*
 Petes I. An si crimen proximi per injuriam factum sit publicum, possit ulterius spargi citra injuriam? Resp. Si falsum sit crimen, indubiè non posse, sed quemvis teneri ad restitutionem, cum jus innocentis ad suam famam maneat integrum quòd omnes & singulos. Si verum sit crimen, adhuc non posse citra injuriam alterius spargi, censent *Petrus Navarra* & alii, eò quòd videatur primà injuriolà infamationis consimilis propagatio & continuatio. At rectius *Lessius c. 11. dub. 13. Lugo d. 14. sect. 5.* & plures alii contrahunt, eò quòd supposità publicatione quacumque cesset jus ad famam, utpote seposità innocentia fundatum in eo, quòd crimen sit occultum: quo titulo cessante procedit jus aliorum discendi publicam veritatem, & statum seu qualitatem alterius, ne accipiantur, & ut sciant, qui se cum eo gerere debeant. In praxi saltem non solet ad distinctionem istam attendi, sed solum an sit publicum; immo quâ ratione publicatum sit, plerumque posteriores divulgatores ignorant.

66. *An infamis de uno crimine possit infamari de alio.*
 Petes II. An infamis in una materia possit ulterius infamari in aliis? Resp. I. citra gravem culpam posse infamatum de crimine principali ulterius de minis principali, vel de crimine ordinariè annexo infamari, v. g. dicendo de ebrioso, quòd fuerit rixatus cum uxore, quòd sit incurius circa familiam &c. quia non censetur nova aliqua infamia irrogari. Attendendum tamen an tale crimen ita sit conexum, ut non censetur notabiliter infamiam augere. Ita *Lessius sup. dub. 14. Malderus Tr. 7. c. 1. dub. 7.* & alii.

Resp. II. Infamatum de uno crimine infamare de aliis non connexis, est non solum contra charitatem, sed etiam contra justitiam. Ita communiter Doctores. Ratio est: quia fama non est quid simplex, sed constat pluribus velut partibus diversæ rationis, quarum una sine alia retineri potest. Unde si auferat jus ad famam in uno genere virtutis, non ideo amisit in alio. Si quis tamen foret tam scelestus & infamis, ut appareat eum esse vacuum omni timore Dei & honestate, non videretur grave talem infamare de aliquo crimine, saltem inferiori; talis enim velut per omnem virtutis materiam amisit famam suam, ideoque ex relatu alicujus inferioris criminis vix censetur ejus infamia augeri.

QUÆSTIO VI.

De Restitutione Famæ.

67. *Obligatio restituendi famam.*
 CERTUM est etiam in bonis famæ locum habere per se loquendo dictum *Augustini Epist. 54. Non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum.* Et patet ex apertis principiis justitiæ commutativæ, quæ exigit, ut quisque ad æqualitatem habeat, quod sibi injustè ablatum est. Immo non est improbabile aliquid judicio prudentis debere specialiter restitui pro eo, quòd alter tanto tempore caruerit odore bonæ famæ, & subjacuerit factori infamie; eò quòd videatur damnum hoc æstimabile, nec satis per restitutionem famæ compenlatum. Communis tamen sententia & praxis hanc obligationem non agnoscit, neque videtur infamati hujusmodi compensationem exigere. Videri potest *Molina Tr. 4. d. 42. Lessius c. 11. dub. 17. Lugo d. 15. sect. 2.*

68. *Et damnum infamie non infamans compensatur.*
 Neque sola damna famæ, sed etiam alia damna interdum falsam infamationem, adeoque actionem iniquam consequentia sunt integrè reparanda, juxta Doctores communiter. Non quidem quanti officium v.g. vel beneficium jam obtentum valeret (nisi quis fortè obtento ideo privatus fuisset) sed quanti valebat spes obtinendi. Idemque eadem de causa Doctores passim censent, & verius putat *Lessius c. 11. dub. 19.* de injusta patefactione criminis veri (quod tamen non reddat ipsum officio indignum seu inidoneum) nam qui dat causam damni, damnum ipsum dedisse videtur: et si *Soto* apud *Lessium sup.* (qui putat non improbabile) censet solum partem compenlandam arbitrio boni viri, eò quòd damnum carentiæ officii non tam proveniat à manifestatione, quàm ab ipso crimine. Vefam manifestans moraliter est causa, cur hic & nunc ratione criminis consequantur damna; cum aliokin crimen occultum sit, quasi non esset.

69. *Obligatio infamati an afficiat heredem.*
 Obligatio porrò restituendi famam (soccus est de damnis realibus, si quæ consecuta sint) veluti merè personalis instar obligationis voti, non afficit heredes; qui similiter non tenentur reparare honorem alterius à defuncto læsum. Ad heredes enim solum transeunt jura & bona externa, solaque debita in illis. Unde etiã si ipse heres defunctum infamasset, teneatur non obstante beneficio, vel jure successione famam reparare: neque possunt heredes super jure defuncti ad famam transigere. Quamvis sicut actionem injuriarum à defuncto ceptam possint prosequi, aut etiam inchoare, sic possit infamam ad redimendam vexam cum ipsis transigere dato pretio pro defidentia ab actione in foro externo. Si autem heredes ex infamatione defuncti etiam foret injustè passi in sua fama, eatenus his quo-

his quoque deberetur reparatio. Denique
isdem facienda compensatio damnorum
realium, si quæ secuta sint, & infamatus jam
obierit.

quivocatio seu amphybologia prudenter
miscenda. Quod si congruus restituendi mo-
dus non appareat, impossibilitas excusat à
restitutione.

Si crimen falsum fuerit impostum, per se
loquendo opus est revocatioe, etià (si opus)
probanda per testes, aut juramentum; ut sic
nimirum efficaciter tollatur datum datum,
ad quod iustitia obligat. Quare etiam cum
famae propriae (nisi forte excusatus valde no-
tabilis obligationem suspendat) præjudicio
tenetur quis famam alterius sic ablata re-
stituere. Rectè autem facit detractor, si in
ponderata restitutionis obligatione & mo-
do consideret, quid secundum ratione vellet
sibi fieri ab alio, si ab eo in simili rerum sta-
tu & circumstantiis læsus foret. Hæc enim
regula est cõformis, uti charitati, sic iustitiæ.

Et quidem debet fama per se loquendo
(etsi moralis impossibilitas exculare possit)
restitui juxta communem sententiam non
tantum apud immediatos auditores, sed in
horum defectum etiam apud alios, quibus hi
crimen præsertim, falsum manifestarunt, vel
uti causa moralis mediata etiam istius dam-
ni causa, nisi forte stipulatio silentii prævia
fuerit, aut moraliter certò supposuerit refe-
rens auditorem non divulgaturum, quasi
damnum istud tunc censetur non prævi-
sum sed fortuitum. In qua inadvertentiâ, vel
ulterioris divulgationis consequentis igno-
rantia, aut in impossibilitate morali, aut quia
supponitur, reparatione facta apud audito-
res, hos in se suscipere munus ulterius re-
parandi apud auditores suos, fundari po-
test praxis conformis oppositæ sententiæ,
quam è nostris tenent *Faber 4. d. 15. q. 3.
d. 53. c. 1. n. 37.* (ut refert *Lugo d. 15. sect. 2.)
Poncius disp. 52. q. 8. n. 46.*

Non tenetur tamen in bonis altioribus
pati jacturam v. g. vitæ aut membrorum;
ut satis patet. Idemque Doctores passim
censent de jactura bonorum inferioris or-
dinis, scilicet fortunæ: quemadmodum pro
vita non debent restitui aliqua bona fame
aut pecuniæ. Eè videtur consonum praxi.
Varii nihilominus censent locum esse pecu-
nariæ (quam circa pauperes suadet æqui-
tas) compensationi. Quare à fortiori locus
estet hujusmodi transactioni in ordine ad
redimendâ obligationem restituendi (quod
etiam admittit *Lessius c. 11. dub. 25*, quando
scilicet restitutio est possibilis; ad impossi-
bile enim nõ est obligatio) uti & pro cessione
actionis injuriarum (si illa competat infa-
mato) possit quis aliquid pacisci.

A restitutione excusat in primis, si re-
ipsa non sit damnosa fame subsecutum,
v. g. quia infamator erat nullius fidei (quod
sæpè accidit) vel quia audietes similia scie-
bant, sic ut infamia non sit moraliter aucta.
Item si crimen aliunde factum sit publi-
cum citra detractoris influxum; vel si fama
aliunde sit recuperata; vel infamia pru-
denter existimetur abiisse in oblivionem.

H h Ubi

70.
An infama-
tio circa
firmam
culpam sa-
tha obliget
ad restitu-
tionem.

71.
An superior
teneatur ad
restitutio-
nem fama-
rum injus-
tam in ju-
stis aliis.

72.
Restitutio
famae quam
vita.

73.
Quis resti-
tuendi mo-
dus in cri-
mine vero.

74.
Quis in
crimine
falso.

Nota.

75.
An restitu-
tio facienda
etiam apud
auditores
mediatos.

76.
An facien-
da cur. ja-
ctura in bo-
nis alterius
ordinis.

77.
Excusantia
à restitu-
tione.

Herincx Sum. Theol. Pars III.

An iaculo
refriganda
memoria, si
delictum sit
oblivioni
traditum.

Ubi advertendum tali casu perumque nocere potius refrigerationem criminis manifestati, præsertim si verum sit. Ut proinde criminis veri memoria plerumque renovanda non sit. Quia tamen periculum esse potest reviviscentiæ, prudens arbitretur, quid fieri expediat hic & nunc, præsertim si falsum fuerit crimen impositum. Præterea excusat restitutionis impossibilitas, aut si fieri nequeat sine periculo vitæ. Ad-
dit *Lessius c. xi. dub. 26.* r. Cierens ita sentire *Covarruvias, Soto, Cordoba, Toletum & alios,* periculum amittendæ famæ, quæ sit longè majoris momenti. Quod tamen negat *Wiggers c. 2. dub. 4.* eò quod debitum pecuniarium ex delicto sit etiam cum longè majori detrimento restituendum (et si possit ad tempus differri) si non sit spes aliter ipsi posse restitui. Item excusat iusta condonatio, facta nimirum ab eo, cuius iniuria non redundat in alios. De quo vide *Lessium sup. dub. 24.*

78.
Compensatio quæ excuset.

Denique excusat compensatio; ut si ab eo, quem infamasti, sis pari modo infamatus juxta *Lessium dub. 25.* & alios passim; eò quod etiam per reciprocam infamiam non tollatur damnum per te illatum, sicut per incensionem domus tuæ non reparatur damnum à te illatum per combustionem domus alienæ (secus quàm debitum pecuniarium tollitur per alterius reciprocum & æquale debitum) tollatur tamen debitum satisfaciendi, propter compensationem, donec nimirum alter velit suum quoque damnum reparare. Ut proinde hic suo modo locum etiam habeat quoddam (ut dicitur c. *Tua fraternitas de adult.*) paria crimina compensatione mutua deleantur. Quamvis si absit mutuus consensus seu conventio, peccet, qui ex sua parte non vult restituere dum potest. Quamvis item propter infamiam tibi irrogatam, non sit fas, utique te ipsum vindicando & meum pro malo reddendo, alterum pariter infamare (uti nec incendere aedes alterius, qui tuas incendit) nisi forte defectus alieni exceptione possis te, & non aliter, ab infamia protegere, seu illam avertere.

QUÆSTIO VII.

De Restitutione Honoris.

79.
Quibus modis ledatur honor.

Quid Convicium, Improperium, Irrisio, Sublannatio, Illusio.

HONOR læditur conviciis, improperiis, irrisione, illusione, sublannatione, insultatione alapæ, similibusque signis contumeliosis seu vilificativis, sicut enim per signa excellentiæ præstativa alterum honoramus, sic per opposita, quibus vilitatem, nostrumque erga alterum contemptum testamur, eum in honorem. Improperium superaddit convicio, quoddam defectus alteri in faciem objiciatur, cum convicium (quod alioquin variè sumitur) possit etiam in absentia proferri, alterum v.g. appellando furem,

nequam, sperium, gibbolum &c. Irrisio est, quando quis risui aut ludibrio exponitur, sive in præsentia, sive in absentia. Quæ si fiat motu membrorum corporis, puta nasi vel capitis, dicitur sublannatio. Ludibrium denique deceptivum dicitur illusio; quam passus est Christus velatus à ministris cum cædentibus ac dicentibus, *Prophetia &c.*

Aliud autem est lædere alterius honorem seu dignitatem, aliud omittere honorem alteri debitum: illud enim est contra justitiam, hoc autem per se tantum est contra observantiam. Dico per se; quia si pura ommissioni conjuncta sit contumelia interpretativa, erit etiam contra justitiam; ut si aliis honorantibus prælatum prætereuntem, unus sine ullo honoris signo eum impudenter respiciat.

Quando itaque contumeliæ sive inhonorationi juncta est diminutio famæ seu existimationis, ipsa indubiè est redintegranda. Immo quamvis existimationi apud alios nihil decesserit, neque aliud damnū sit illatum, v.g. quia occultè fuit honor læsus, adhuc est communis doctrina, esse obligationem restituendi; abstractendo à questione de nomine, an sit decedenda restitutio (ut Plures loquuntur) an potius satisfactio, ut alii. Ratio assignari solet, quod ex inhonoratione præterita censeatur damnum remanere, donec satisfactio præstetur, aut per vindictam legitimam compensetur. Labes enim quædam per contumeliam dignitati alterius irrogata censeatur eo usque permanens, ob quam proinde inhonoratus interea contristatus & offensus manet. *Molina tamen Tr. 4. disp. 46.* contendit, non relinqui peractâ inhonoratione propriè aliquod damnum restitutioni obnoxium; supposito quod existimatio manserit integra. Nihilominus reparationem, quam alii Doctores specificant esse necessariam, ipse *Molina* non negat. Neque negare potest: nam esto aliud non remanserit damnū, saltem est verè illata injuria; quæ saltem satisfactionem postulat, si nolis vocare restitutionem.

Fit autem hæc restitutio seu satisfactio per quandam reverentiæ exhibitionem, ac debitam alterius excellentiæ recognitionem, per quam censeatur ipsa restitui loco pristino. Estque ille modus adhibendus, quo prudentis iudicio censeatur satisfactum honori violato. Qui quidem modus juxta diversas condiciones offendentis, offensis, ipsiusque offensionis est diversus. Unde plures sunt assignari, nempe honorifica & amica salutatatio, invitatio ad mæsam, celsio loci honorifici, aut expressior culpæ recognitio, veniæque petitio. Qui quidem est efficacissimus satisfaciendi modus respectu superiorum, & interdum pro exigentia injuriæ etiâ respectu æqualium adhibendus, videturque saltem regulariter sufficiens in foro conscientiæ, si fiat coram illis, coram quibus irrogata est contumelia, tamen si offensus veniam negaret. Posset

82. Specialior humiliatio an inter. dum debita ante sententiam iudicis.

Possit nihilominus injuria viro, v.g. nobili illata esse tam atrox, ut major humiliatio, v.g. venia petito flexis genibus, aut fune ad collum ligato, censeatur necessaria ad aequalitatem satisfactionis, ut fateatur etiam Lessius c. 11. dub. 27. etsi censeat ad hunc non obligari alterum ante sententiam iudicis, quasi jure Gentium receptum sit, non teneri quemquam sponte etiam pro gravissimis injuriis, nisi ad venia petitionem cum signis doloris. Hoc tamen universim acceptum negat Rebel-lus, ut citat & sequitur Lugo sup. num. 57. ed quod satisfactio ad aequalitatem debita ex natura rei, non exigit sententiam iudicis. Ad veniam tamen petitionem non tenentur saltem ordinari superiores respectu inferiorum (idem solet dici de nobilibus respectu omnino plebeiorem: qua in re attendendus quoque usus locorum & sensus

communis) ad eis satisfacere possunt aliis modis praemissis juxta prudens arbitrium. Unde Augustinus Epist. 109. Monialibus praescribens regulam docet, non exigi a superioribus modum correctionis in verborum duritia excedentibus venia petitionem, ne dum nimia seruetur humilitas, regendi frangatur auctoritas, ut idem Augustinus ait.

Pro fine nota, quod si ipse offensus vindictam sumplet, v.g. vulnerando in faciem, a quo aliam acceperat, juxta communem opinionem & hominum usum (teste Lugo disp. 15. sect. 4. n. 59.) prius offendens ab ulteriori satisfactione est liber, sive quod offensus videatur hanc remittere, ac pro ea vindictam illam acceptare, sive quod patiens toleratio hujusmodi vindictae censeatur in prius offendente sufficiens signum recognitionis prioris culpa.

83. Sumptio vindictae an excuset prius offendentem.

DISPUTATIO OCTAVA.

De Injuriis in bonis Fortuna ac Restitutione.

QUESTIO I.

Quid Furtum, An & Quando sit grave Peccatum?

1. Quid Furtum,



Dico I. Furtum est occulta acceptio rei alienae, invito domino; subintelligit, rationabiliter. Unde non committit furtum, qui in extrema necessitate aufert rem alienam, licet dominus dissentiat: quia est rationabiliter invitatus. Sub acceptio-nem tamen hic comprehenditur detentio, quae est instar acceptio-nis: quia acceptio & accepti detentio moraliter censentur eadem actio. Per hanc partem excludi potest damnificatio, quam absque proprio consensu quis alteri infert; ut dum quis domum alterius, etsi occulte, incendit: quia non est tam acceptio, quam destructio rei alienae. Unde nec talem solent nomine furis homines appellare.

Damnificatio circa commodum damnificatio impro-prie fur-tum.

2.

Quid Rapina.

Iniqui Contractus qui differant de Furtis.

Debet autem acceptio esse occulta, scilicet ex intentione accipientis. Unde si quis rem alienam auferret domino quidem vidente, sed hoc auferens ignoraret, committeret furtum, non rapinam. Rapina si quidem est violenta acceptio rei alienae domino invito, videlicet sciente & vidente ipso, & quantum in se est reluctante. Et hinc excluduntur iniuste accipientes peruluram & alios iniquos contractus, qui proprie non vocantur furta, cum in re nihil sint meliores: in iis enim non intendit contrahens auferre aliquid domino nesciente, etsi non cupiat iniustitiam contractus ad-

Herinc Sum. Theol. Pars III.

verti, sed rem domini sibi vendicet sub specie justitiae, cum fraude circumveniend. Unde hos contractus quidam vocant furta fraudulenta, sicut rapinas furta violenta. Furtum autem proprie & simpliciter dictum vocant occultum.

Sic dicantur furta fraudulenta. Rapina, violenta; proprie dicta, occulta.

Suntque omnia (sicut & quaevis alia damnificatio iniusta in bonis proximi) prohibita per praecceptum Decalogi: Non furtum facies; ubi prohibetur quaelibet iniusta ablatio rei alienae invito domino, omninoq; damnificatio proximi in bonis fortunae, juxta communem interpretationem; signanter juxta Augustinum q. 71. in Exodum dicentem: Furti nomine bene intelligitur omnis illicita usurpatio rei alienae. Non enim rapinam permittit, qui furtum prohibuit; sed utique a parte totum intelligi voluit, quidquid illicite rerum proximi auferatur.

3. Omnia prohibentur per illud: Non furtum facies.

Petes, quomodo differat Plagium a furto? Resp. crimine plagi teneri, qui dolose liberum hominem invitum rapiunt, emunt, vendunt, celant, vindictum habent; aut etiam servum alienum sive ancillam dolo malo abducunt, vendunt, emunt, celant, retinent, coeunt, ut videre est ff. ad L. Fabiam, de plagiariis. Unde non coincidit cum furto: cum hominis liberi, veluti non habentis dominum a quo possidetur, non sit furtum. Crimen tamen plagiatum commissum circa servum, vel ancillam, cum is censeatur pecunia domini seu heri, & possideatur veluti bonum fortunae, est verum furtum, dum scilicet abducitur animo illum lucrificandi, seu causa utilitatis temporalis, quae utique ad dominum spectabat.

4. Quis Plagium, & qui differat a Furto.

Dico II. Furtum est ex genere suo peccatum